BULETIN INFORMATIV

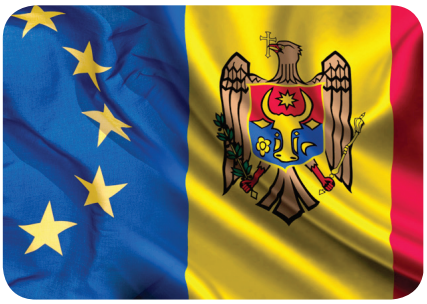

nr. 6 | 2019

Victor Parlicov:

În domeniul energetic nu există suficientă voința politică

pag. 3

Cadrul legal privind transpunerea Acordului de Asociere în mai 2019

pag. 7

Evenimente și activități desfășurate în mai 2019 în relația Republica Moldova-UE

pag. 8

Securitatea energetică a Republicii Moldova – între *trecut* și *viitor*

Sectorul energetic este unul din domeniile vulnerabile ale Republicii Moldova, deoarece nu ar putea asigura securitatea națională în cazul unor situații excepționale. Vulnerabilitatea energetică a Republicii Moldova este cauzată de dependența de gazele naturale și de energia electrică din exterior, infrastructură învechită și tarife necorespunzătoare rigorilor economice. Aderarea Republicii Moldova la Comunitatea Energetică Europeană ar putea reprezenta soluția pentru multe probleme existente în sectorul energetic. Realizarea angajamentelor asumate în cadrul Comunității Energetice Europene ar putea duce în final la diversificarea surselor de aprovizionare energetică, demonopolizarea și liberalizarea pieții energetice, separarea activităților în domeniul energetic, renovarea și modernizarea infrastructurii, tarife nediscriminatorii pentru consumatori.

Odată cu semnarea Acordului de Asocierea cu UE, Republica Moldova a început să transpună și să implementeze prevederile Pachetului Energetic III, adoptat de către Uniunea Europeană în anul 2009.

sursa foto: tv8.md

Republica Moldova a înregistrat rezultate bune la transpunerea directivelor europene în legislația națională, adoptând mai multe legi în domeniul energetic. Cu toate acestea, Republica Moldova înregistrează unele întârzieri în privința adoptării unor legi sectoriale în domeniul energetic, cum ar fi legea cu privire la petrol.

Reformarea și modernizarea sistemului energetic moldovenesc va fi realizată doar după implementarea acestor legi, când va fi asigurată funcționalitatea acestora. Guvernul Republicii Moldova și ANRE sunt principalele instituții care sunt responsabile de implementarea cadrului de reglementare. Implementarea are câteva dimensiuni: elaborarea și aprobarea legislației secundare, liberalizarea pieței energetice și consolidarea instituțională și organizațională, modernizarea infrastructurii energetice.

Prima dimensiune, adoptarea cadrului normativ, este în desfășurare, dar cu întârziere. Amânările sunt explicate de către instituțiile statului prin aspectele procedurale de lucru care solicită mai mult timp decât a fost preconizat.

A doua dimensiune a fost realizată - separarea activităților de producere, transport, distribuție, furnizare în domeniul energiei electrice. În domeniul gazelor naturale, liberalizarea pieții este dificil de realizat din cauza poziției de monopol al „Moldovagaz". Această stare de fapt este constatată printr-o decizie a ANRE din anul 2011 care spune clar că piața de gaze naturale din Republica Moldova este necompetitivă pentru că există doar o singură sursă de import. Anume din această cauză, Republica Moldova are derogare de la Comunitatea Energetică Europeană până în anul 2020 pentru a realiza liberalizarea pieții în domeniul gazelor naturale. Pentru a ajunge la o piață energetică competitivă este importantă independența reglementatorului pieții. Noua lege cu privire la energetică, dar și legile sectoriale ale domeniului, consolidează juridic și instituțional autonomia ANRE-ului. Dar este prematur să vorbim despre schimbări esențiale în funcționarea acestei instituții, acuzată în mai multe rânduri că ar fi subordonată politic.

A treia dimensiune, cea structurală, este în proces de realizare, însă mai multe măsuri se realizează cu multe întârzieri. Succesul liberalizării pieții în domeniul energetic este într-o conexiune directă cu modernizarea infrastructurii, dar, în mod special, în dependență directă de realizarea interconexiunilor cu România. Republica Moldova deja are construit un gazoduct cu România – Iași-Ungheni –, dar capacitățile sale nu sunt în stare să asigure diversificarea energetică. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv trebuie de realizat interconexiunea energetică cu UE, care se poate face doar prin intermediul României. Guvernul Republicii Moldova a încheiat în anul 2015 un memorandum cu cel al României privind realizarea a 5 proiecte de amploare ce ar asigura interconectarea rețelelor de gaze naturale și energie electrică între cele două state. Deși aceste obiecte infrastructurale urmau a fi construite în 3 ani, constatăm că doar construcția gazoductului Ungheni-Strășeni este în proces de realizare, restul aflându-se la etapa inițierii.

Pentru a-și securiza domeniul energetic, Republica Moldova trebuie să-l modernizeze și restructureze pentru a putea depăși vulnerabilitățile moștenite din trecut. Contrar așteptărilor care reies din interesul național al Republicii Moldova, acest proces decurge mult mai lent decât era preconizat. Avem întârzieri în adoptarea legislației, cu precădere a celei secundare, și întârzieri în modernizarea infrastructurii energetice. Acest fapt îl constatăm, în mod special, la interconexiunile energetice cu România, care ar putea reprezenta soluții viabile pentru multe probleme existente în domeniul energetic al Republicii Moldova. În condițiile când există sprijin important din exterior, o astfel de atitudine înseamnă că lucrurile „se îngloadă" intenționat în interior. Bani sunt, capacități la fel, restul este la cheremul voinței politice.

Ion TĂBÂRȚĂ

sursa foto: zdg.md

Victor Parlicov:

expert în energetică, ex Director General ANRE

În domeniul energetic nu există suficientă voința politică

Republica Moldova a transpus o mare parte din directivele europene. În linii mari, a fost finalizat procesul de elaborare și adoptare a legislației primare referitoare la piețele energetice, deși în procesul de armonizare a legislației naționale la directivele europene, Republica Moldova a fost într-o întârziere, aproape permanentă, în privința termenilor convenite cu Comunitatea Energetică Europeană. Potrivit lui Victor Parlicov, expert în energetică, blocajele principale în sectorul energetic, referitoare la legislație, schimbarea regulamentelor și elaborarea metodologii întotdeauna, au ținut de voință politică.

– Dle Parlicov, puteți să ne explicați pe scurt care sunt prioritățile energetice ale Republicii Moldova?

– Pe agenda energetică a Republica Moldova sunt câteva dimensiuni principale: gaze naturale, energie electrică, energie regenerabilă și eficiență energetică. Mai nou, începe să se atragă o atenție tot mai mare dimensiunii de cercetare și inovare în domeniul tehnologiilor energetice curate cu emisii reduse de CO2. Toate aceste dimensiuni sunt orientate la legislația existentă în UE în domeniul energetic. La moment, Republica Moldova a transpus o mare parte din directivele europene. În linii mari, a fost finalizat procesul de elaborare și

adoptare a legislației primare referitoare la piețele energetice. Asta cu toate că în procesul de armonizare a legislației naționale la directivele europene, Republica Moldova a fost într-o întârziere, aproape permanentă, în privința termenilor convenite cu Comunitatea Energetică Europeană pentru implementarea Pachetului Energetic III.

– Ați menționat de Pachetul Energetic III. Care sunt principalele prevederi?

– Pachetul III a venit drept o soluțiile la problemele care au apărut la momentul implementării Pachetului Energetic II, care separa activitatea de distribuție de cea de furnizare. S-a constat că agentul economic care furniza energia electrică sau gazele naturale era și deținătorul rețelelor de transport. Astfel, multe gazoducte construite în Uniunea Europeană erau în proprietatea acelorași agenți economici care se ocupau și de comerțul gazelor naturale. S-a creat situația în care întreprinderile care vindeau gazele naturale nu admiteau pe altcineva să comercializeze gazele naturale, deoarece controlau țevile de distribuție. La acel moment, Federația Rusă a catalogat directivele Pachetului Energetic III ca fiind anti-Gazprom, dar nu este așa. Da, Gazpromul, în calitate de unul din cei mai mari furnizori de gaze naturale pe piața europeană a fost afectat. Dar este adevărat că o parte din furnizori abuzau de faptul că erau proprietari ale unor gazoducte și nu permiteau altor furnizori să livreze gazele naturale prin acestea sau aveau o politică exagerată a prețurilor. De aceea, s-a decis că trebuie să fie separați furnizorii de cei care se ocupă de transportarea gazelor. Cel mai important aspect al Pachetului Energetic III este faptul că, pe lângă separarea furnizorului de distribuitor, s-a decis delimitarea și a transportatorului. Este un lucru benefic pentru competitivitatea pieții energetice ca fiecare să aibă competitivitatea de a încheia contracte de procurare în condițiile în care există mai multe oferte.

– Republica Moldova și-a asumat obligativitatea implementării Pachetului Energetic II, iar ulterior a trecut la Pachetul III atunci când a aderat la Comunitatea Energetică Europeană (CEE). Puteți să ne explicați care sunt diferențele dintre aceste pachete energetice?

– Directivele europene din anul 2005 fac parte din Pachetul II, iar cele din anul 2009 reprezintă Pachetul III. Aceste instrumente funcționează împreună - cele din 2009 nu le anulează pe cele din 2005. Noile legi cu privire la energetică întrunesc atât prevederi ale Pachetului III, cât și ale Pachetului II. Un model de separare a transportatorului de furnizor constă în faptul că furnizorul poate deține acțiuni și control asupra transportatorului, dar transportatorul nu poate să facă nici un pas fără reglementator, care poate să-i aprobe, inclusiv managerul întreprinderii de transport, exact cum funcționează în sistemul bancar. În acest caz, operatorul trebuie să asculte de indicațiile reglementatorului și să facă ceea ce este necesar pentru piață, dar nu ce își dorește proprietarul. Dar pentru ca acest mecanism să funcționeze este necesar de consolidat independența reglementatorului. Pachetului Energetic III vine să consolideze independența reglementatorului – financiar, numiri-demiteri, retragerea licențelor etc. În Republica Moldova toate aceste prevederi ale directivelor europene au fost transpuse în legislația primară. Logica tuturor pachetelor energetice ale UE este să formeze o piață energetică competitivă, bazată pe concurență. Totul a început de la faptul că cei care consumă energie electrică aveau un singur furnizor și acela reglementat. Prin intermediul elaborării legislației la nivelul UE s-a început procesul de creare a mecanismelor instituționale care ar separa serviciile în domeniul energetic pentru a putea ajunge la o piață energetică competitivă în toată Europa.

– În acest context, puteți să ne explicați aspectele juridice ale cooperării Republicii Moldova cu UE în domeniul energetic?

– Statele care nu fac parte din UE, cum ar fi cele din Balcanii de Vest sau cele precum Republica Moldova și Georgia, sunt integrate în piața energetică comună a UE prin intermediul CEE. Republica Moldova este semnatară a Tratatului de aderare la Comunitatea Energetică, statul nostru asumându-și mai multe obliga-

țiuni. În Acordul de Asociere se stabilește la general ce trebuie să facă Republica Moldova la capitolul energetic, toate detaliile referitore la acest domeniu fiind decise la nivelul organelor ierarhice ale CEE. Deciziile, directivele și regulamentele europene pe care trebuie să le adopte Republica Moldova sunt luate la reuniunile Consiliului Ministerial al Comunității Energetice la care participă ministrul Economiei care reprezintă Guvernului Republicii Moldova. Toate deciziile referitor la modul de implementare de către Republica Moldova a Acordului de Asociere în domeniul energetic sunt luate în cadrul procedurilor de lucru ale CEE.

– Pe lângă transpunerea directivelor europene în legislația națională este nevoie de implementarea acestor legi. Cum stăm la acest capitol?

– În domeniul energiei electrice și gazelor naturale noi am transpus în legislația națională prevederile Pachetului Energetic III. ANRE trebuie să elaboreze și să adopte cele mai multe acte normative la capitolul adoptării legislației secundare. O parte din aceste acte au fost deja adoptate, o altă parte sunt în proces de elaborare, iar altele constau în modificarea mai multor documente vechi. ANRE-ul încă nu a finalizat transpunerea legislației secundare, acest proces fiind într-o ușoară întârziere.

– Cum explicați această întârziere? Care este cauza?

– ANRE-ul nu are deficit de capacitate umană, cel puțin în contextul actual. Chiar dacă pe o anumită problemă nu are suficienți oameni competenți, ANRE-ul are independența și posibilitatea bugetară ca să poată contracta expertiză. În plus, instituția beneficiază de sprijin de consultanță și asistență tehnică externă pe cel puțin două filiere pe care eu le cunosc: de la secretariatul Comunității Energetice și de la Banca Mondială. ANRE beneficiază de sprijin tehnic anume pentru implementarea legislației secundare și nu este cazul să se afirme că instituția nu are capacitățile necesare. Blocajele principale în Republica Moldova, inclusiv în sectorul energetic, referitoare la legislație, schimbarea regulamentelor și elaborarea metodologie întotdeauna au ținut de voință politică.

– Unde anume intervine aspectul politic?

– În primul rând, aspectul politic constă în faptul că deja din 2014 există anumite suspiciuni că ANRE-ul este controlat complet politic. Controlul politic asupra ANRE-ului nu s-a văzut la nivel formal, dar s-a manifestat prin acțiuni, atunci când reglementatorul a luat niște decizii absolut misterioase, să le spunem așa. În mod special, aceasta se referă la tarife, dar și la alte aspecte cum ar fi legislația referitoare la energia regenerabilă. Eu încă nu am văzut o explicație plauzibilă de ce ANRE-ul nu execută prevederile legii cu privire la energia regenerabilă. Până la 1 aprilie trebuiau publicate tarifele de tip feed-in pentru energia regenerabilă, dar ele încă nu sunt făcute public nici până în prezent. Nu cunosc care sunt cauzele, dar sunt absolut sigur că la nivelul specialiștilor, la nivelul tehnic al ANRE, deciziile au fost pregătite, fiind undeva pe masă, dar încă nu sunt aprobate.

– Există voință politică de promovare a reformelor în sectorul energiei electrice și cel al gazelor naturale?

– În aceste sectoare sunt foarte multe nuanțe. Dacă vorbim de interesul nostru ca stat, atunci transpunerea legislației europene și integrarea Republicii Moldova pe piața energetică comună europeană va constitui rezolvarea mai multor probleme pe care le are Republica Moldova în domeniul energetic. Dar pentru aceasta nu este suficient să transpui legislația primară și cea secundară. Da, ANRE-ul poate fi criticat parțial că încă nu a elaborat și aprobat tot setul de acte normative preconizat, dar chiar dacă astăzi instituția ar finaliza procesul de transpunere a legislației secundare, pe piața energetică a Republicii Moldova situația nu s-ar schimba.

– Din ce cauză?

– Pentru că noi nu avem alternative, noi nu avem interconexiuni energetice. Deocamdată, Republica Moldova nu are de unde aduce din altă parte gaze naturale și energie electrică decât din sursele actuale. Din această cauză,

statul nostru nu poate încheia altfel de contracte energetice decât cele pe care le are acum. Realizarea interconexiunilor este blocată, în mod special, la nivel infrastructural. Chiar dacă noi vom transpune legislația, întrebarea este cum vom aplica prevederile. Cum poți crea piața energetică dacă există doar un singur furnizor? Aici problemă este mai complexă și nu se referă doar la nivel de ANRE, care este reglementatorul pieții energetice din Republica Moldova. Aici, în mod special, este vorba de voință politică. Despre problema interconexiunilor se vorbește de mult, dar permanent se tărăgănează realizarea lor. În opinia mea, aceste întârzieri se fac în mod intenționat și deliberat. Eu nu am văzut nici un motiv convingător pentru ca în anul 2017, în momentul când deja exista finanțare asigurată din partea Uniunii Europene pentru interconexiunea gazelor naturale, construcția gazoductului Ungheni-Strășeni să fie transmisă Transgaz din România. Atunci, eu nu am văzut nici un motiv. S-a argumentat prin faptul că interconexiunea la gazele naturale din România va fi realizată mai repede dacă o va realiza Transgaz. Însă vedem că gazoductul încă nu a fost construit. Se creează impresia că se caută motive de tărăgănare. Constatăm mereu ezitări și întârzieri care, tind să cred, sunt, în mare parte, coordonate. Lucrurile sunt lăsate special să evolueze lent, ba chiar sunt încetinite. De ce părții române ar trebui să-i pese mai mult de situația din Republica Moldova în privința interconexiunilor energetice la Uniunea Europeană? Despre interconexiunile energetice se vorbește mult, dar practic se face puțin. Este clar că nu există motivare și asta însemnă că interconexiunile nu sunt o prioritate.

– ***Vă mulțumim!***

Cadrul legal privind transpunerea Acordului de Asociere în mai 2019

A) HOTĂRÂRE A GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA

Hotărâre nr. 246 din 24 aprilie 2019 pentru aprobarea Regulamentului de stabilire a normelor şi procedurilor cu privire la introducerea restricţiilor de operare referitoare la zgomot pe aeroporturile din Republica Moldova în cadrul unei abordări echilibrate, Monitorul Oficial nr. 162-166 din 10 mai 2019

Transpune Regulamentul (UE) nr. 598/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 de stabilire a normelor și a procedurilor cu privire la introducerea restricțiilor de operare referitoare la zgomot pe aeroporturile din Uniune în cadrul unei abordări echilibrate și de abrogare a Directivei 2002/30/CE, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 173 din 12 iunie 2014, și Directiva 2006/93/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind reglementarea exploatării avioanelor care intră sub incidența părții a II-a, capitolul 3, volumul 1 din anexa 16 la Convenția privind aviația civilă internațională, a doua ediție (1988) (versiune codificată) (text cu relevanță pentru SEE), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 374 din 27 decembrie 2006.

B) ORDIN AL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE ȘI INTEGRĂRII EUROPENE

Ordin nr. 65-S-04 din 22 aprilie 2019 cu privire la alinierea la măsuri restrictive internaţionale ale Uniunii Europene, Monitorul Oficial nr. 162-166 din 10 mai 2019

Alinierea Republicii Moldova la măsurile restrictive internaţionale instituite prin:

1) Decizia Consiliului 2019/354 din 04.03.2019 de modificare a Deciziei 2014/119 privind măsurile restrictive îndreptate împotriva anumitor persoane, entităţi şi organisme având în vedere situaţia din Ucraina;

2) Decizia Consiliului 2019/351 din 04.03.2019 privind punerea în aplicare a Deciziei 2013/255 privind măsurile restrictive împotriva Siriei;

3) Decizia Consiliului 2019/468 din 21.03.2019 de modificare a Deciziei 2011/172 privind măsurile restrictive îndreptate împotriva anumitor persoane, entităţi şi organisme având în vedere situaţia din Egipt

C) ORDIN AL AUTORITĂȚII AERONAUTICE CIVILE

Ordin nr. 24/GEN. Din 26 aprilie 2019.cu privire la aprobarea cerințelor tehnice referitoare la eliberarea certificatelor controlorilor de trafic aerian (CT-ATCO) și a cerințelor tehnice referitoare la cerințele medicale pentru controlorii de trafic aerian (CT-ATCO.MED), Monitorul Oficial nr. 162-166 din 10 mai 2019

Transpune prevederile Anexei nr. I și Anexei nr. IV la Regulamentul (UE) nr. 340/2015 al Comisiei din 20 februarie 2015 de stabilire a cerinţelor tehnice şi a procedurilor administrative referitoare la licenţele şi certificatele controlorilor de trafic aerian în conformitate cu Regulamentul (CE) nr.216/2008 al Parlamentului European şi al Consiliului, de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr.923/2012 al Comisiei şi de abrogare a Regulamentului (UE) nr.805/2011 al Comisiei, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr.L 63/1 din 6 martie 2015.

Evenimente și activități desfășurate în mai 2019 în relația Republica Moldova–UE

11 mai

Inaugurarea Orășelului European 2019 de Delegația UE la Chișinău, cu ocazia Zilei Europei. În discursul rostit în cadrul evenimentului, șeful delegaţiei UE în Republica Moldova, Peter Michalko, a menționat principalele progrese înregistrate în ultimii ani între ambele părți, evidențiind reformele economice, implementarea Acordului de Liber Schimb, creșterea exporturilor spre piața UE și stabilizarea sistemului financiar. Totodată, oficialul european a încurajat autoritățile să continue eforturile privind reformarea sistemului justiției, lupta împotriva corupției, consolidarea statului de drept.

13-14 mai

Prim-ministrul Pavel Filip a întreprins o vizită de lucru la Bruxelles, unde a participat la evenimentele consacrate celei de-a zecea aniversări a Parteneriatului Estic (PaE). Pe 13 mai, Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, Federica Mogherini, a prezida reuniunea anuală la nivel ministerial a Parteneriatului Estic cu cele 28 de state membre ale UE, cei șase parteneri din Est ai UE și reprezentanții instituțiilor europene. În cadrul reuniunii, au evaluate progresele în implementarea celor „20 de livrabile pentru 2020”, aprobat la ultimul Summit al PaE din noiembrie 2017.

Pe 14 mai a fost organizată o conferință de nivel înalt, unde au participat șefi de stat sau de guvern ai țărilor partenere, miniștri de externe ai statelor membre ale UE, reprezentanți ai societății civile, lideri ai comunității de afaceri, tineri și jurnaliști din 34 de țări.

16 mai

Autoritatea de Management a Programului Operațional Comun „Bazinul Mării Negre 2014-2020” a organizat cu Secretariatul Tehnic Comun (STC) și Technical Support to the Implementation and Management of ENI CBC Programmes (TESIM) o sesiune de instruire pentru auditori (controlori), ce a avut drept scop familiarizarea acestora cu procedurile şi mecanismele de control ale proiectelor finanţate de Uniunea Europeană în cadrul Programului Operațional Comun „Bazinul Mării Negre 2014-2020”.

IDIS "Viitorul" reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor în Republica Moldova

www.viitorul.org

Acest buletin informativ apare în cadrul proiectului „Fact Checking of the Association Agreement Implementation” susținut financiar de Ambasada Regatului Țărilor de Jos

Kingdom of the Netherlands

Responsabilitatea buletinului infromativ aparține autorilor și nu reflectă neapărat poziția Ambasadei Olandei